

Ryszard Żmuda

"Biblioteki Kartuzji Kaszubskiej oraz jej konwentów filialnych w Berezie Kartuskiej i Gidlach", Krzysztof Niedrzwicki, Pelplin 2001 : [recenzja]

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1-2 (32-33), 220-224

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RYSZARD ŻMUDA¹

**BIBLIOTEKI KARTUZJI KASZUBSKIEJ
ORAZ JEJ KONWENTÓW FILIALNYCH
W BEREZIE KARTUSKIEJ
I GIDLACH / KRZYSZTOF NIEDRZWICKI.**

– PELPLIN : BERNARDINUM, 2001. – 588, [3] S. ;
24 CM. – ISBN 83-88935-12-7

W drugiej połowie XX wieku i w pierwszym dziesięcioleciu XXI stulecia powstała znaczna ilość opracowań o bibliotekach kościelnych, w tym zakonnych. Pewna ich część to dysertacje oraz prace magisterskie i licencjackie. Wymieniona tematyka stanowi dla wielu autorów ciekawą i egzotyczną problematykę badawczą. Z pożytkiem dla dobra nauki w naszym kraju, m.in. bibliotekoznawstwa i historii Kościoła, powinny być nadal kontynuowane i podejmowane nowe tematy z tego zakresu².

Prezentowane dzieło jest rozprawą doktorską, której promotorem był prof. dr hab. Janusz Tondel (Toruń – UMK), a recenzentami: prof. dr hab. Barbara Bieńkowska (Warszawa – UW) i prof. dr hab. Kazimiera Maleczyńska (Wrocław – UWr.). Obrona dysertacji

---

¹ Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

² Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES, która dysponuje biblioteką cyfrową (<http://www.digital.fides.org.pl>) powinna zadbać o to, aby maszynopisy rozpraw doktorskich oraz prac magisterskich i licencjackich, poświęcone bibliotekom kościelnym, a opracowane w różnych polskich uczelniach, po digitalizacji zostały udostępnione w bibliotece wirtualnej FIDES. Autorzy natomiast mogą ułatwić to przedsięwzięcie, aby w tej formie służyły innym do dalszych prac naukowych, niezależnie od opublikowanych w całości lub fragmentach w postaci artykułów na łamach różnych czasopism.

odbyła się 7.11.2000 r. w Instytucie Bibliotekoznawstwa Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego.

Dla podkreślenia wyjątkowej wartości dysertacji Krzysztofa Nierzwickiego, który otrzymał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie bibliologii, warto przytoczyć cytaty fragmentów recenzji napisanych przez uczonych: profesor B. Bieńkowską – *Kwerenda przeprowadzona została wzorowo, z dużym nakładem pracy i umiejętności... Warstwa heurystyczna rozprawy zasługuje więc na wysoką ocenę... Monografia trzech wymienionych w tytule bibliotek kartuskich przygotowana została z wszelkimi wymogami i możliwościami wiedzy bibliologicznej i historycznej... Istotną zaletą pracy jest jej głęboka erudycyjność*” i profesor K. Maleczyńską – *„Praca została skonstruowana bardzo jasno i logicznie... Dzieje poszczególnych klasztorów i ich bibliotek zostały przedstawione szczegółowo... Praca łączy w sobie cechy monografii i syntezy.*

Autor recenzowanej publikacji, jest młodym, prężnym i z perspektywami nauczycielem akademickim, ze znacznym dorobkiem naukowym, liczącym ponad 40 cennych publikacji, dydaktycznym w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej / Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz organizacyjnym, pełniąc funkcję dyrektora bibliotek uczelnianych: Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu³.

Książka została starannie opracowana i estetycznie wydana w nakładzie 500 egzemplarzy przy pomocy finansowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Urzędu Gminy w Kartuzach oraz Stowarzyszenia „Kolegiata Kartuska w Kartuzach”. Wygląda bardzo okazale, to zasługa kościelnej oficyny drukarskiej i wydawniczej „Bernardinum”, która cieszy się zasłużoną renomą

---

³ Busse-Turczyńska, E. (2009). Kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce. *Forum Bibliotek Medycznych* R. 2 nr 1, s. 12, portr.; Żmuda, R. (2011). Dr Krzysztof Nierzwicki (ur. 1969) bibliotekoznawca, księgoznawca, adiunkt, kustosz dyplomowany, dyrektor Biblioteki Naukowej CM UMK i Biblioteki Uniwersyteckiej UMK. *Forum Bibliotek Medycznych* R. 4 nr 1 (w druku).

(<http://www.bernardinum.com.pl>). Udostępniono ją również w bibliotece cyfrowej.

Publikacja stanowi wartościową pozycję z zakresu księgoznawstwa, która została poświęcona pomorskim bibliotekom klasztorным kontemplacyjnego zakonu kartuzów⁴. Wyróżnia się, jak już podkreślano, erudycją wśród zarejestrowanych w spisach bibliograficznych opracowań dotyczących bibliotek kościelnych⁵.

Układ dysertacji jest klarowny. Składa się z 3 rozdziałów, w których zaprezentowano historię księżnic w Kartuzji Kaszubskiej, Berezie Kaszubskiej i Gidlach – na tle dziejów zakonu kartuzów, w obrębie których zastosowano podrozdziały: źródła i stan badań, geneza oraz dzieje biblioteki, funkcjonowanie biblioteki, księgozbiór, użytkowanie księgozbioru, kasata kartuzji i dalsze losy księgozbioru.

Przeglądając omawianą książkę, która powinna zainteresować również bibliofilów, można wzbogacić swoją wiedzę o dziejach zakonu kartuzów (XI-XIX w.), poznając w trzech bibliotekach: rodzaje zbiorów, ich liczebność, zawartość treściową zasobów, sposoby nabycia, dary, zakupy i wytworzone we własnych skryp-

---

⁴ Marecki, J. (1997). *Zakony w Polsce*. Kraków, s. 49; Lorenz, S.; Potkański, E. red. (1999). *Kartuzi, teksty, książki, biblioteki*. Warszawa; Daniluk, M.; Straszewicz, M.; Potkowski, E. (2000). *Kartuzi, zakon mniszy z opactwem macierzystym w Chartreuse (Francja)*. [W:] Migut, B. red. nac. (2000). *Encyklopedia katolicka*. T. 8. Lublin, kol. 915-922, bibliogr.; *Dzieje i działalność kartuzów* dokumentuje seria wydawnicza *Analecta Cartusiana*. Salzburg 1970 T. 1-.

⁵ Pabin, A. (1970). Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1901-1996. *Studia Theologica Varsaviensia* R. 8 nr 2, s. 349-368; Toż za lata 1966-1979 (1981). Oprac. Ryszard Żmuda. *Tamże* R. 19 nr 2 s. 245-285; Janiak, M.; Bednarska-Ruszajowa, K. (1997). Archiwa i biblioteki kościelne w publikacjach polskich. Bibliografia. *Fides – Biuletyn Bibliotek Kościelnych* [R. 3] nr 1/2 s. 78-172; 1999 [R. 5] nr 1 s. 7-67; Żmuda, R. (2001). Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1980-1990. *Saecul. Christ.* R. 8 nr 2 s. 181-249; Toż za lata 1991-2000 (2004). *Tamże* R. 11 nr 1 s. 179-246; Toż za lata 2001-2010 (w opracowywaniu); Żurek, W.W. (2005). *Biblioteki Kościoła katolickiego w Polsce: informator*. Kielce; Tondel, J. (2007). *Inkunabuły w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*. Pelplin; Żmuda, R. (2009). *Materiały do bibliografii o bibliotekach kościelnych w Polsce 1945-2000*. Łódź (dokument elektroniczny); Spisy bibliograficzne o bibliotekach i zgromadzeniach zakonnych męskich i żeńskich udostępniłem również w bibliotece wirtualnej FIDES (<http://www.digital.fides.org.pl>).

toriach, proweniencji topograficznej książek, polonika oraz podziwiać przepiękne ilustracje opraw wybranych egzemplarzy, architekturę sakralną i inne fotografie, bardzo wysokiej jakości.

Autor oprócz wstępu i zakończenia, wykazu źródeł i opracowań, sporządził cztery bardzo ważne aneksy, w tym katalogi inkunabułów i rękopisów, spis ilustracji, indeks nazwisk i streszczenie w języku niemieckim. Twarda okładka z kopią drzeworytu zaprojektowana przez Ryszarda Rogaczewskiego dodatkowo podnosi walory graficzne opracowania. Umieszczając przypisy pod tekstem zastosował najlepsze rozwiązanie, które ułatwia konfrontowanie tekstu z odsyłaczami, ponieważ to co najprostsze jest najlepsze.

Kilka krytycznych uwag nie obniża wcześniej wyeksponowanych zalet. Szkoda, że czarne wykresy nie są kolorowe. Indeks osobowy powinien objąć wszystkie nazwiska występujące w książce, natomiast pominięto je z przypisów, bibliografii załącznikowej i aneksów. Trudno zrozumieć brak indeksu nazw geograficznych, które licznie pojawiają się w dysertacji. W wykazie literatury nazwiska autorów, a przy pracach zbiorowych pierwsze wyrazy tytułów można było rozstrzelić i podać pełnie imiona ich twórców, nie tylko inicjały. Wydawnictwa informacyjne (encyklopedie, słowniki, informatory, bibliografie, katalogi) zostały pomieszczone w jednym układzie alfabetycznym, przez co nie zostały właściwie wyeksponowane.

Dzieła tej klasy nie powstają zbyt często⁶. Dlatego przyznana Autorowi nagroda naukowa II° (2001) przez JM Rektora UMK, była znacznie zaniżona i słusznie mocno zadziwiła promotora dysertacji, który dał temu wyraz w opinii wszechstronnego dorobku K. Nierzwickiego przy okazji jego awansu na funkcje dyrektorskie.

Gorąco polecam Państwu lekturę prezentowanej książki dyrektora Krzysztofa Nierzwickiego, która może być także ozdobą prywatnego księgozbioru. Jest do nabycia w księgarniach interneto-

---

⁶ Rozprawy doktorskie pracowników bibliotek medycznych bywają przygotowane na różnym poziomie. Najwięcej jest dobrych, ale trafiają się również znakomite jak recenzowana (Wrocław: IB UW, 2000, 620 s.) i mierne (Łódź: OS WL UM, 2010, 62 s.). W tej ostatniej trudno się zorientować o wkładzie jaki wniosła do nauki.

wych oraz dostępna w bibliotekach naukowych, zwłaszcza uniwersyteckich o profilu ogólnym i w wersji elektronicznej Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej:

(<http://www.kpbc.umk.pl/dLibra>).